

פרוטוקול מס' 114

מישיבת ועדת החינוך והתרבות
יום ב', י"ז בשבט התשמ"ו, 27.1.1986, שעה 11.00.

נ כ ח ו :

חברי הוועדה:
נ' רז - היו"ר
פ' גולדשטיין
ת' טובי
א' סרטני
ז' עטשי
מ' פלד

מזכירת הוועדה: ד' פלר
ו' מאור

רשמה: מ' כהן

מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושאים:

סדר-היום:

ביטוח תלמידים במסגרת המערכת החינוכית
(הצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת א' סרטני);

הצורך בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לבירור מצבה של רשות השידור
(הצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת מ' פלד);

לימוד השפה הערבית
(הצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת א' אבן).

מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: ביטוח תלמידים במסגרת המערכת החינוכית (הצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת א. סרטני).

היו"ר נ. רז:
אני פותח את ישיבת הוועדה. הישיבה מוקדשת היום למסקנות בכמה נושאים. נתחיל בנושא של ביטוח תלמידים במסגרת המערכת החינוכית.

נ. מזור: (קוראת את טיוטת המסקנות):

"מליאת הכנסת העבירה לדיון בוועדת החינוך והתרבות ביום ח' בשבט התשמ"ה (30.1.85) את ההצעה לסדר היום של חברת הכנסת אמירה סרטני בנושא: ביטוח תלמידים במסגרת המערכת החינוכית.

הוועדה קיימה ישיבה בהשתתפות נציגי משרד החינוך והתרבות, מרכז השלטון המקומי וארגון ההורים הארצי.

הוועדה למדה לדעת כי מאז אפריל 1985 מבוטחים ילדי ישראל ביטוח צד שלישי בלבד. קיים ביטוח רפואי במשך כל שעות היממה במקרה של תאונות. בלחץ ההורים הוקמה ועדה שביררה את האפשרויות לביטוח מקיף של התלמידים והגיעה למסקנה שיש להרחיב את הביטוח המקיף של התלמידים למקרים של תאונות אישיות החל מצאת הילד מביתו ועד חזרתו הביתה, כולל יציאתו לחוגים ופעילויות שמארגן בית-הספר.

כך למדה הוועדה כי הוצאת מסקנות אלה אל הפועל לא התממשה עם פתיחת שנת הלימודים התשמ"ו על אף שחלק מהרשויות המקומיות כבר גבו את הכסף מההורים.

משרד החינוך העריך את מספר התלמידים שיצטרפו לביטוח המקיף ב-200 אלף ואת העלות לתלמיד בכ-7,000 שקל לשנה (ב-22.10.85).

להלן מסקנות הוועדה: 1. הוועדה מברכת את משרד החינוך והתרבות, את מרכז השלטון המקומי ואת ועד ההורים הארצי על גמר ההסכם ביניהם לגבי קביעת הביטוח המקיף של כלל התלמידים במערכת החינוך.

2. הוועדה מציינת כי יש להתחשב בתלמידים מעוטי יכולת ולבטחם מקופת הכלל.

3. הוועדה ממליצה כי הביטוח המקיף יהיה ביטוח חובה שיחול על כל תלמידי ישראל ומפנה את תשומת לב משרד החינוך לוודא שלא יימצא ילד לא מבוטח.

4. הוועדה ממליצה בפני משרד החינוך והתרבות, מרכז השלטון המקומי וועד ההורים הארצי לבדוק אפשרויות של החלת ביטוח מקיף על כל פעילויות החינוך המשלים מחוץ לכותלי בית-הספר.

הוועדה מגישה מסקנות אלה למליאת הכנסת ומבקשת משרד החינוך והתרבות לדווח לה על ביצוען תוך שלושה חודשים מיום הגשתן.

א. סרטני: אני מציעה לומר שהביטוח נעשה באמצעות חברת הביטוח "ענבל".

שנית, חשוב לומר שהעניין לא יכול להידחות יותר, ושהחל משנת הלימודים התשמ"ז הביטוח המקיף יהיה ביטוח חובה שיחול על כל תלמידי ישראל.

היו"ר נ. רז: אז בסעיף 3 נאמר: "הוועדה ממליצה כי הביטוח המקיף יהיה ביטוח חובה שיחול החל משנת התשמ"ז על כל תלמידי ישראל...".

לגבי ציון שמה של חברת הביטוח - אפשר להוסיף זאת, אבל זה לא כל כך משנה, כי "ענבל" היא חברת ביטוח ממסלתית.

ת. טובי: האם הביטוח הזה חל על כל בתי-הספר במדינת ישראל?

היו"ר נ. רז: כן, על כל אלה שמשרד החינוך אחראי להם. אינני חושב שיש בתי-ספר שהוא אינו אחראי להם.

ת. טובי: יש בתי-ספר פרטיים, יש בתי-ספר של עדות מסוימות. האם הם נכללים במסגרת הזאת?

היו"ר נ. רז: מדובר על כל בתי-הספר שכלולים במערכת החינוך של ישראל.

א. סרסני: בזמנו דיברנו על גנים פרטיים. היתה תביעה מצד משרד החינוך והרשויות שהם חייבים להיות מבוטחים. אינני בטוחה שכולם מבוטחים. אני יודעת שבעבר לא היו. אני מציעה לבדוק זאת.

ת. טובי: אני מבקש לברר אם הביטוח חל על כל בתי-הספר במדינה. אם לא, אני מציע להוסיף פסקה שמשרד החינוך והשלטון המקומי ידאגו להבטחת הילדים בכל המוסדות שהם מחוץ למערכת החינוך הממלכתית.

מ. פלד: יש בתי-ספר פרטיים שמשרד החינוך אינו משתתף במימנם. השאלה אם זה חל גם עליהם או לא.

היו"ר נ. רז: אני מתאר לי שזה חל על כל בתי-הספר שנמצאים במערכת של משרד החינוך. אבל אני מוכן לבדוק זאת, האם התלמידים במוסדות פרטיים למיניהם, של עדות שונות, המיסיון וכו' מבוטחים או לא, ואם לא - כיצד לשלבם בביטוח.

מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: הצורך בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לבירור מצבה של רשות השידור (הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת מ. פלד).

ו. מאור: (קוראת את טיוטת המסקנות):

"מליאת הכנסת העבירה לדיון בוועדת החינוך והתרבות ביום כא" בתמוז התשמ"ה, 10.7.85, את ההצעה לסדר היום של חבר-הכנסת מתתיהו פלד בנושא: הצורך בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לבירור מצבה של רשות השידור. הוועדה דנה בנושא במהלך שתי ישיבות שבהן שמעה דברים מפי נציגי רשות השידור והוועד המנהל.

הוועדה מפנה את תשומת לב הכנסת והציבור למסקנותיה מיום 26.3.85, שהוגשו למליאה עקב הצעות לסדר היום של חברי-הכנסת ורדיגר, במיר וגרנות, וקובעת כי בנושאים העיקריים לא השתנה המצב הקשה ברשות השידור מאז ועד היום.

1. הרשות עובדת ללא תקציב.
2. למעלה מחצי שנה לא מונו מנהלים ברשות ואגפיה עובדים ללא הנהלה.
3. הפוליטיזציה של מוסדות הרשות גורמת לחוסר ניהול תקין ומקצועי.
4. המפלגות הגדולות תורמות את חלקן למצב המשברי על-ידי שליחת אנשים לא מתאימים כנציגים למוסדות רשות השידור וכן על-ידי התערבות ישירה של פוליטיקאים בנעשה ברדיו ובטלוויזיה.

5. הוועדה קיבלה את הודעת הנהלת רשות השידור על כוונתה לממש תכנית הבראה לרשות.
6. שיושה חדשה של חוק רשות השידור עדיין לא הונחה על שולחן הכנסת.

להלן מסקנות הוועדה: 1. ועדת החינוך והתרבות איננה יודעת מה עוד להמליץ.

2. הגשת "חוק רשות שידור" חדש נראה לוועדה כפתרון יסודי למצב המעוות שבו נמצאת רשות השידור.

הוועדה מגישה מסקנות אלה למליאת הכנסת ומבקשת משר החינוך והתרבות ומ _____ לדווח לה על ביצוען תוך שלושה חודשים מיום הגשתן".

מ. פלד:
אני חושב שמה שעלה בשבועות האחרונים מוכיח שהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית היא כמעט הדבר היחיד שאפשר בכלל לעשות. כי כפי שהסביר כאן לאחרונה שר החינוך והתרבות, הממשלה אינה מתכוונת או אינה מסוגלת להציע חוק רשות שידור חדש. אם כך, מה נותר עוד לעשות? לדעתי אין מוצא. אינני מבין מה כל כך רע בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית, שזאת ועדת חקירה ציבורית, שאחת ולתמיד תחשוף את כל הליקויים, תוציא אותם לאור, ותגבש המלצות. ועדת חקירה תסקף בוודאי את יחסי הכוחות הקיימים, אבל אני מניח שהיא לא תוכל לא להצביע על החוליים ועל דרכי הטיפול בהם. לדעתי דווקא מה שהתפתח בשבועות האחרונים עושה את הענין של הקמת ועדת חקירה ציבורית לדבר הרבה יותר חיוני והכרחי מאשר זה היה בחודש יולי, כאשר העליתי את ההצעה.

א. סרטני:
אינני בטוחה אם "ועדת חקירה פרלמנטרית" היא הנוסח המתאים. יחד עם זה, אמנם רשות השידור עתה בדיקה פנימית שלה, אבל מסתבר שזה לא יעיל. כדי להביא לשינוי, הרשות אינה יכולה לבדוק את עצמה ולהגיע למסקנות. אני חושבת שכן צריך להקים ועדה בלתי תלויה שתבדוק את המצב, אבל לא הייתי קוראת לה ועדת חקירה. השאלה אם אי אפשר להקים ועדה לבדיקת המצב אשר תגיע למסקנות והמלצות. כשאומרים ועדת חקירה, יש לזה קונוטציה כאילו מישהו עשה איזו עבירה. נכון שהיו ויש מחדלים, אבל אי אפשר להגיד שמישהו מתוך החלטה הביא למצב כזה, שאפשר להגדיר אותו כדבר שמצריך ועדת חקירה.

מ. פלד:
יכולה להיות רק ועדת חקירה ממלכתית או פרלמנטרית.

פ. גולדשטיין:
אני מתנגד למלה "חקירה", אם כי הנושא ראוי לבדיקה יסודית. אני חושב שצריך להקים ועדה ציבורית שתהיה מורכבת לא מאנשי רשות השידור, על-מנת לבדוק ולהציע פתרונות. אני מציע להתאחד על זה שזאת לא תיקרא ועדת חקירה, אם כי האלמנט הפלילי קיים, כי כאשר רשות עובדת ללא תקציב, זו עבירה פלילית.

ת. טובי:
יש חוק ועדות חקירה. כשמדברים על ועדת חקירה, לא מדובר על ועדה שחוסרת פשע. כל ועדה שבודקת ענין כלשהו נקראת ועדת חקירה.

פ. גולדשטיין:
אני בכל זאת מציע שלא נתעקש על ועדת חקירה, אלא ועדה שמורכבת מאנשי ציבור, לא אנשי רשות השידור.

א. סרטני:
אפשר להגיד "ועדה ציבורית".

מ. פלד:
מי ימנה אותה?

היו"ר נ. רז: אם רוצים שזאת תהיה ועדה עם משקל יותר גדול, אני חושב שראש הממשלה צריך למנות אותה.

פ. גולדשטיין: אני מציע לומר שהממשלה תמנה אותה.
שנית, אני מציע להפריד בין הרדיו והטלוויזיה לצורך הנושא הזה, כי רוב הטענות הן נגד הטלוויזיה. אולי יש טענות גם כלפי הרדיו, אבל הן על רמה הרבה יותר נמוכה.

אני מציע שאחת ההמלצות שלנו תהיה שהטלוויזיה הישראלית תיסגר לאלתר עד לאחר שהוועדה הציבורית שתוקם תוציא את מסקנותיה. אני עומד על הצעה זו, אפילו אם אהיה במיעוט. לדעתי אין דרך אחרת להבריא את הטלוויזיה.

אני מציע לומר שהגיע הזמן להקים לאלתר רשת שניה בטלוויזיה. זה רק יוריד את הלחץ הפוליטי מעל הרשות הקיימת, ויאפשר לציבור לצפות בתכניות נוספות, לפי בחירתו, ולא רק בתכניות של מדינות ערב השכנות.

ת. טובי: אני מבין שששת הסעיפים המופיעים בחלק הראשון של המסקנות הם ממצאים של ועדת החינוך בעקבות דיונים קודמים שלה בנושא של רשות השידור. כלומר אנחנו מאזכרים כאן מסקנות קודמות. בסעיף 4 נאמר שהמפלגות הגדולות תורמות את חלקן למצב המסברי על-ידי שליחת אנשים לא מתאימים כנציגים למוסדות רשות השידור וכו'. אני מציע להוסיף הערת ביקורת על כך שהטלוויזיה למעשה הפכה כלי בידי מפלגות השלטון, המפלגות הגדולות ומפלגות הקואליציה, וזה כשחוק רשות השידור מחייב מתן ביטוי וייצוג לכל גוני הששת הפוליטית.

פ. גולדשטיין: בהצעת החוק של הרשת השניה מדובר במיוחד על שיתוף נציגי האופוזיציה במועצת רשות השידור.

ת. טובי: יש אופוזיציה "ממלכתית" ויש אופוזיציה אחרת. אני מציע שנוסיף הערת ביקורת על האפליה הקיימת, של אי-מתן ביטוי גם למפלגות שאינן בקואליציה הממשלתית.

א. סרטני: במסקנות צריכה להיות פיסקה על כך שהמבנה הפוליטי של מוסדות הרשות הוא חלק מהבעיה של רשות השידור.

ת. טובי: אני מציע לא לומר שוועדת החינוך והתרבות אינה יודעת מה עוד להמליץ.

לגבי עצם הדרישה להקמת ועדת חקירה - לאור כל מה שקורה, ולאור כל הביקורת המושמעת על רשות השידור, אני מציע להמליץ בפני הממשלה על הקמת ועדה ציבורית, ממלכתית, ושהממשלה תמנה אותה.

ז. עטשי: לדעתי לוועדה פרלמנטרית תהיה תהודה והשפעה יותר גדולות.

אני מצטרף לדבריו של חבר-הכנסת גולדשטיין שאנחנו צריכים להפריד במסקנות בין הרדיו והטלוויזיה, כי ברדיו הדברים מתנהלים כשורה,

א. סרטני: סעיף 2, בענין הגשת "חוק רשות השידור" חדש, איננו מספיק חד-משמעי. אני מציעה לומר: הוועדה חוזרת ומדגישה את הצורך בחקיקת חוק רשות השידור חדש.

היו"ר נ. רז:

אני מבין שעל עצם תיאור המצב, כפי שהוא מופיע בחלק הראשון של המסקנות, אין הערות.

לגבי המסקנות עצמן - חבר-הכנסת טובי הציע למחוק את סעיף 1. אני מציע לקבל את ההצעה. אני מבין שאין התנגדות לכך.

לפיכך בסעיף 1 של המסקנות מוצע לומר: ועדת החינוך והתרבות ממליצה בפני ממשלת ישראל להקים ועדה ציבורית לבדיקת מצבה של רשות השידור בכלל ושל הטלוויזיה בפרט.

בסעיף 2 ייאמר: הוועדה חוזרת ומדגישה את הצורך בחקיקת חוק רשות שידור חדש, שיאפשר תיקון הליקויים ומציאת פתרון יסודי למצב המעוות שבו נמצאת רשות השידור.

פ. גולדשטיין: אני מציע להוסיף סעיף שבו ייאמר: לאחר שמוצו כל הדרכים האפשריות בעבר, לא נראית דרך אחרת לתיקון המצב אלא על-ידי סגירה של הטלוויזיה הישראלית באופן זמני ופתיחתה מחדש לאחר שיתקבלו מסקנות הוועדה הציבורית.

מ. פלד: אני מציע לשבץ את העניין של סגירת הטלוויזיה באופן זמני בין המשימות שיוטלו על הוועדה הציבורית, כלומר שהוועדה הציבורית תתן את דעתה גם על האפשרות הזאת.

פ. גולדשטיין: אם יהיה קונסנסוס בעניין זה בוועדת החינוך, אני מוכן לקבל זאת. אם לא - אני עומד על הצעתי.

ת. טובי: לדעתי לא יכולה להיות המלצה מצדנו לסגור את הטלוויזיה, אפילו לא באופן זמני.

היו"ר נ. רז: אני מציע שנצביע אם לכלול את עניין הסגירה של הטלוויזיה בין משימות הוועדה הציבורית.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה - מיעוט
נגד - רוב
ההצעה לא התקבלה.

פ. גולדשטיין: אם כך אני אגיש הצעת מיעוט בעניין זה.

אני מציע להוסיף סעיף שבו ייאמר שהוועדה מדגישה כי אחת הדרכים להבראת המצב של הטלוויזיה היא הקמתה לאלתר של רשת שניה.

מ. פלד: אני יודע שיש הצעת חוק בעניין זה, מטעם הממשלה. באיזה שלב זה נמצא?

פ. גולדשטיין: מאחר והממשלה לא הזדרזה בהגשת הצעת החוק, היתה הצעת חוק פרטית של חבר-הכנסת רייסר ושלי, שהועלתה במליאה ועברה לוועדה. ועדת הכנסת הקימה ועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת החינוך והתרבות לנושא זה. הוועדה המשותפת דנה בו בהרבה מאד ישיבות, היא הסתייעה בוועדת מומחים, וגובש נוסח שנתקבל פה אחד. הצעת החוק הובאה למליאת הכנסת לקריאה ראשונה. נפל עלינו רוגזם של חברינו מהקואליציה, לא אזכיר שמות, ואז, על דעת חברי הוועדה, התקיימה פגישה ביני ובין השרים נסים ורובינשטיין. זה היה לפני כחודשיים. סוכם בה שתוך שלושה חודשים הממשלה תגיש הצעת חוק משלה, ושבהסכמת המליאה היא תועבר לאותה ועדה משותפת ותידון בה יחד עם הצעת החוק הפרטית, ולאחר מכן תובא למליאת הכנסת הצעה משותפת של הממשלה ושל חברי הכנסת. בינתיים אנחנו מחכים להצעת החוק של הממשלה.

על הצעת החוק הפרטית יש הסכמה של שר החינוך
ושר התקשורת, לא של שר האוצר.

א. סרטני: אני לא מתנגדת שנוסיף סעיף כפי שהציע חבר-הכנסת
גולדשטיין, שאחת הדרכים להבראת המצב בטלוויזיה
היא הקמתה של רשת שניה.

היו"ר נ. רז: בענין זה היתה הסכמה פה אחד, שאנחנו בעד
הקמת רשת שניה, עם כל הגופים הציבוריים
הדרושים ועם פיקוח ציבורי. כך שאפשר להכניס את זה בין המסקנות שלנו.
אני מציע לומר שהוועדה מדגישה כי אחת הדרכים להבראת המצב של הטלוויזיה
היא זירוז הקמתה, או הקמתה לאלתר, של רשת שניה, בהתאם להצעת החוק
המונחת על שולחן הכנסת.

א. סרטני: בעקבות דבריו של חבר-הכנסת טובי, אני מציעה
להוסיף סעיף שייאמר בו שהוועדה ממליצה לבדוק
את המבנה של הגופים הציבוריים של רשות השידור.

מ. פלד: אנחנו ממליצים להקים ועדה ציבורית. זה צריך
להיות אחד מתפקידיה. יש לנו ממצאים מדיונים
קודמים, הוועדה הגישה מסקנות והמלצות. אני מציע להסתפק בזה.

פ. גולדשטיין: אם אנחנו מאוחדים בדבר הצורך להקים ועדה
ציבורית, אנחנו יכולים להעביר לעיונה את
ששת הסעיפים המוזכרים בהקדמה כמיקשה אחת. את הצורך בחקיקת חוק חדש
לרשות השידור אני מציע להדגיש במיוחד בין ההמלצות שלנו.

ת. טובי: אני מציע להוסיף המלצה בקשר לייצוג המפלגות
הקטנות שאינן בקואליציה במוסדות הרשות.

היו"ר נ. רז: אני מציע לשלב את זה בהמלצה המדוברת על הצורך
בחקיקת חוק חדש לרשות השידור, ולומר שהחוק
החדש יבטיח ביטוי גם למפלגות שאינן בקואליציה.

מ. פלד: האמת היא שהפוליטיזציה של מוסדות רשות השידור
אינה נובעת מחוק רשות השידור, אלא היא מנוגדת
לחוק. כי חוק רשות השידור אינו אומר בכלל שיהיו נציגים של מפלגות
פוליטיות, הוא מדבר על אנשי ציבור שיש להם מעמד ונחיון וכדומה.
והוא מפרט כיצד זה ייעשה. המינוי של אנשים פוליטיים הוא סטייה ממה
שאומר החוק. לכן אני לא מציע שמניה וביה אנחנו נאשר את הפוליטיזציה
של מוסדות הרשות. אנחנו אומרים שהפוליטיזציה היא דבר רע וצריך להשתחרר
ממנה.

ת. טובי: בסעיף 4 בחוק רשות השידור נאמר: הרשות תבטיח
כי בשידורים יינתן מקום לביטוי מתאים של
השקפות ודעות שונות הרווחות בציבור ותשודר אינפורמציה מהימנה. מה
זאת אומרת "ביטוי מתאים של השקפות ודעות שונות הרווחות בציבור"?
הכוונה לאלה שיש להם מסקל כלשהו בחיים הציבוריים. זה לא קיים. מה
שנאמר בסעיפים 3 ו-4 של ממצאי הוועדה זו מונופוליזציה של רשות השידור
על-ידי המפלגות הגדולות. את מה שנאמר כאן איננו יכולים לשנות, כי זה
איזכור של מסקנות קודמות. אני מציע לייחד לזה סעיף נפרד בהמלצות.

היו"ר נ. רז: מה שנאמר בסעיף 4 בחוק יוכל להיות מושג כאשר
לא תהיה שם פוליטיזציה.

ת. טובי: אם כך אני מציע להפנות את תשומת הלב לסעיף 4
בחוק.

היו"ר נ. רז: אפשר לומר: הוועדה מפנה את תשומת לבה של
הוועדה הציבורית, לכשתקום, לצורך לקיים את

מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: לימוד השפה הערבית
(הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת א. אבן).

ד. פלר:

(קוראת את שיוטת המסקנות):

"מליאת הכנסת העבירה לדיון בוועדת החינוך והתרבות ביום ו' בסבת התשס"ו, 18.12.85, את ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת אבא אבן בנושא: לימוד השפה הערבית.

הוועדה דנה בהצעה במשך שתי ישיבות, במהלכן שמעה דברים מפי נציגי המזכירות הפדגוגית של משרד החינוך, המועצה להשכלה גבוהה, מורי הוראה לערבית באוניברסיטאות, מורים לערבית במכללות להכשרת מורים, צה"ל, אולפן עקיבא, הסתדרות המורים וארגון המורים העל-יסודיים.

לפני הוועדה הונח דו"ח על הוראת הערבית בבתי-הספר העבריים שהוגש לשר החינוך באוקטובר 1985 ובו תמונה מעודכנת על מצבו של המקצוע בבתי-הספר.

כמו כן עיינה ועדת החינוך בממצאי הבדיקה שערך מבקר המדינה ב-1980 על הוראת השפה הערבית בבתי-הספר העבריים.

כן עיינה הוועדה בדו"ח שהגיש פרופ' משה פיאמנטה בשנת 1977 לשר החינוך ובו המלצות של ועדת מומחים שעסקה בקווים מנחים להנהגת לימודי הערבית בבתי-הספר העבריים בישראל.

בתיקי הוועדה מונחות גם מסקנות ועדת החינוך והתרבות של הכנסת השמינית משנת 1976 על "הצורך בהגברת לימוד השפה הערבית בבתי-הספר לאור חיוניותה לבטחון ולשלום". נוסף לכך מודעת הוועדה לקיומו של דו"ח נוסף של ועדה בראשות משרד החינוך והתרבות שהמליצה בשנת 1973 על העדפת הוראת השפה הערבית.

לאור כל הממצאים שהונחו בפניה קובעת הוועדה כי מאה שנה של חיים יהודיים בארץ ישראל לא הקנו עדיין לחברה הישראלית את תודעת החשיבות העליונה בהכרת האזור, הסביבה ותרבותה. העם היהודי בישראל מטפח תרבות יהודית ומקפח את התודעות אל תרבות הסביבה והעם הערבי היושב בתוכו. קיימת סגירות, התבדלות והתעלמות מדעתה של הסביבה על החברה הישראלית. התעלמות זאת ובורות לגבי תרבות הסביבה מהווים סיבה עיקרית להיווצרות דעות קדומות, לטיפוח שנאת עמים והנצת זרעי הגזענות.

דברים אלה נאמרו ונאמרים מאז קום המדינה, ואף על פי כן לא מצאה הוועדה כי נעשו מעשים מספיקים כדי לשנות את המצב. נהפוך הוא, הוועדה מצאה כי העדר המודעות לחשיבות ידע השפה והתרבות הערבית יצרו מצב שבו מורגש היום חוסר גובר והולך בכוח אדם מיומן בכל מערכות החיים הישראליות.

חסרים אנשים יודעי שפה ותרבות ערבית לצה"ל, למסגרות ההשכלה הגבוהה, לעתונות, לתרבות, להוראה, לשירות החוץ, למסחר ולכלכלה.

לחלן ממצאי הוועדה על המצב במערכת החינוך:

1. השפה הערבית הינה שפת רשות וכל מנהל יכול לקצף בשעות המוקצבות לה.
2. בבתי-הספר היסודיים נלמדת ערבית מדוברת.
3. בבתי-הספר העל-יסודיים נלמדת ערבית ספרותית.
4. אין רצף לימודים, כל שנה נלמדת כחשיבה

נפרדת.

5. בשנת 1985 נבחנו בערבית בסוף יב' 1,450

תלמידים בלבד.

6. משרד החינוך הקציב 4 משרות פיקוח כולל

לנושא; במחוזות מכהנים מפקחים בשליש משרה.

7. בידי הפיקוח אין נתונים על מספר המורים

והכשרתם, על כספר כדוייק של תלמידים וכן על סוגי ספרי הלימוד שנמצאים בכיתות.

8. הכשרת המורים לערבית מדוברת נעשית

בסמינרים וכוללת מתן תעודה לבוגרים שאינם יודעים קרוא וכתוב בערבית.

9. האוניברסיטאות אינן מכשירות מורים כוללים

לערבית; המקצוע נלמד בעברית.

10. אין חובת השתלמות למורים בערבית והשנה

השתתפו בהשתלמות כ-20 מורים בלבד.

להלן מסקנות הוועדה: 1. ועדת החינוך והתרבות

ממליצה לחוקק חוק הוראת השפה הערבית בבתי-הספר העבריים, חוק שיחייב

כל תלמיד עברי ללמוד שפה ותרבות ערבית כאובה, החל מכיתה ז' ועד סוף

יב', בכל מסגרות החינוך העיוני, מקצועי, מקיף וחניכותי.

2. החוק יחול בשלבים, החל משנת הלימודים

התשמ"ז וכלה בשנת הלימודים.....

3. בחינות הבגרות יכללו בחינה בשפה הערבית

החל משתי נקודות. תעודות הגמר יחייבו ציון במקצוע זה.

4. מעמד השפה הערבית יושווה בהדרגה למעמד

השפה האנגלית במערכת החינוך. לשם כך יוקצו תקנים וסעות להוראה, לפיקוח,

לכתיבת ספרי לימוד, להכשרת מורים ולהשתלמויות.

5. משרד החינוך והתרבות יקים מרכז פדגוגי

להוראת הערבית שינחה את המערכת לקבלת השפה הערבית כשפת חובה.

5א. המרכז בשיתוף מלא עם המועצה להשכלה

גבוהה והמכללות להכשרת עובדי הוראה יקים מערכת חדשה של הכשרת מורים

במסגרות הקיימות שנראות לו. מערכת זו תכשיר מורה כולל להוראת הערבית,

מורה שידע קרוא, כתוב, דיבור ותרבות ערבית.

5ב. המרכז יערוך סקר ארצי לגבי יכולת השתלבות

המחוזות במערך הוראת הערבית כאובה, מבחינת כוח אדם.

5ג. המרכז ימפה את המחוזות בהתאם לעיתוי

של השתלבותם בהוראת הערבית כאובה.

5ד. המרכז ייערך לאלתר להכנת תכנית לימודים

משולבת של ערבית ספרותית ומדוברת, של תרבות והיסטוריה של האיטלם, לשש

שנות החובה בבית-הספר העל-יסודי.

5ה. המרכז יבחן הוראת תרבות ערבית ומושגים

בסיסיים בכיתות גבוהות של בית-הספר היסודי.

6. משרד החינוך ידאג למתן תמריצים או פטור

מלא משכר לימוד למורים שיכשירו עצמם להוראה כוללת של מקצוע הערבית.

7. הוועדה פונה למשרד הבטחון להפנות משאבים

וכוח אדם לקיום הערבית כמקצוע חובה בבתי-הספר.

8. הוועדה פונה למועצה להשכלה גבוהה להפנות

משאבים וכוח אדם, לשתף פעולה ולתרום להצלחה מרבית של הכשרת כוח אדם

מיומן להוראת תרבות ושפה ערבית.

9. הוועדה פונה לראש הממשלה, שר החינוך והתרבות, שר האוצר ושר הבטחון באזהרה כי אם לא ישתנה מיד מצב הוראת הערבית בכתי-הספר תמצא החברה הישראלית את עצמה בעוד שנים מספר בגטו קטן, מבודד, מנוכר ועוין, חלש מכדי להיחלץ ולשנות מצבו.

הוועדה מניחה מסקנות אלה על שולחן פליאת הכנת ומבקשת מראש הממשלה, משר החינוך והתרבות, משר האוצר ומשר הבטחון לדווח לה על התקדמות בביצוען תוך שלושה חודשים".

מ. פלד:
אני מתייחס לפיסקה המדברת על כך שחסרים אנשים יודעי שפה ותרבות ערבית... וכו'.

מה זאת אומרת חסרים אנשים? יש בארץ 700 אלף דוברי ערבית, שזאת שפת האם שלהם.

ת. טובי: אני מציע למחוק את הפיסקה הזאת בכלל.

פ. גולדשטיין: אני מצטרף להצעה למחוק את הפיסקה.

מ. פלד:
לגבי סעיף 4 בממצאי הוועדה, אין המשכיות בין בתי-הספר היסודיים לבין העל-יסודיים, אבל אי אפשר לומר שכל שנה נלמדת כחטיבה נפרדת.

ד. פלד:
כיוון שזה מקצוע בחירה, יכול ילד להחליט שהוא ילמד בכיתה ט'. ומי שמתחיל בכיתה ז', ברוב המקרים אין רצף של לימודים.

היו"ר נ. רז:
אני מציע לומר שבמקרים רבים אין רצף לימודים וכל שנה נלמדת כחטיבה נפרדת.

מ. פלד:
משרד החינוך אמר לנו כמה מתחילים ללמוד ערבית וכמה מסיימים. כדאי לציין זאת.

היו"ר נ. רז:
בסעיף 5 אני מציע לומר: בשנת 1985 נבחנו בערבית בסוף יב' 1,450 תלמידים בלבד, וזאת למרות שבכיתות היסודיות מתחילים את לימודי הערבית תלמידים רבים.

מ. פלד:
לסעיף 6 - שמענו מפרופ' ינון שיש לו רק משרה אחת לפיקוח ולא ארבע, ושאין להם אפשרות להנחות ולהדריך את האנשים בשטח.

היו"ר נ. רז:
בסעיף 8 ייאמר: מספר משרות הפיקוח שהוקצבו על-ידי משרד החינוך והתרבות אינו מאפשר לקיים פיקוח והדרכה מזעריים למאות המורים לערבית במערכת החינוך.

פ. גולדשטיין:
בסעיף 9, האם המושג "מורים כוללים" הוא נכון?

היו"ר נ. רז:
אפשר לפרט ולומר: האוניברסיטאות אינן מכשירות מורים לערבית מדוברת, ספרותית ולתרבות האיסלם.

אני מציע להכניס כמה תיקונים בפיסקה המתחילה במלים "לאור כל הממצאים שהונחו בפניה קובעת הוועדה...".

פ. גולדשטיין:
אני מציע למחוק את המלה "בורות". מציע לא לומר "שנאת עמים".

היו"ר נ. רז:
במקום "בורות" אני מציע לומר "חוסר ידיעה". אני מציע שבמסמך הזה ייאמר: "התעלמות זאת וחוסר הידיעה לגבי תרבות הסביבה מהווים סיבה חשובה להיווצרות דעות קדומות, ניכור ועוינות בין העמים", למרות שמה שכתוב נאמר בדיון.

א' סרטני:

אני מציעה להוסיף שהניכור והעוינות יוצרים התייחסות שלילית כלפי לימוד השפה הערבית בבתי-הספר.

היו"ר נ' רז:

בפיסקה הבאה נאמר: "דברים אלה נאמרו ונאמרים מאז קום המדינה, ואף על פי כן לא מצאה הוועדה כי נעשו מעשים כדי לשנות את המצב. נהפוך הוא, הוועדה מצאה כי העדר המודעות לחשיבות ידע השפה והתרבות הערבית יצרו מצב שבו מורגש היום מחסור גובר והולך בכוח אדם מיומן בכל מערכות החיים הישראלים". אני מציע לרוכך את זה קצת ולומר שלא נעשו מעשים מספיקים.

מ' פלד:

אני מציע לומר במשפט השני: "נהפוך הוא, הוועדה מצאה כי העדר המודעות לחשיבות ידע השפה והתרבות הערבית גרם למצב שחוזר לעיל".

פ' גולדשטיין:

לגבי סעיף 7 בממצאי הוועדה - האם נכון שבידי הפיקוח אין נתונים על מספר המורים והכשרתם?

ד' פלר:

זה לקוח מדו"ח ועדת עצמון.

פ' גולדשטיין:

אני מציע להגיד: בידי הפיקוח אין נתונים מדויקים על מספר המורים והכשרתם.

היו"ר נ' רז:

אני מציע שנעבור לחלק של מסקנות הוועדה.

פ' גולדשטיין:

לגבי סעיף 1 במסקנות - אני לא מציע להמליץ לחוקק חוק שיחייב כל תלמיד עברי ללמוד שפה ותרבות ערבית כחובה. זה לא ייושם וזה לא הגיוני. מטרת כולנו לעודד את לימוד השפה והתרבות הערבית. ברגע שזו תהיה חובה, זה ישניא את הנושא.

א' סרטני:

אני בעד לימוד חובה. אבל אני רוצה לשאול האם השפה האנגלית נלמדת על פי חוק או תקנה? עד כמה שאני יודעת, אין חוק המחייב לימוד אנגלית או כל מקצוע אחר.

מ' פלד:

אני מציע להגיד שהוועדה ממליצה להנהיג את לימוד הערבית כמקצוע חובה.

היו"ר נ' רז:

על שולחן הקואליציה מונחת הצעת חוק ללימוד השפה הערבית.

מ' פלד:

הוראת העברית בבתי-הספר הערביים אינה נעשית על פי חוק אלא על פי הוראת מנכ"ל שזה מקצוע חובה.

ד' פלר:

כיוון שהמזכירות הפדגוגית מתנגדת לזה, שום הוראה לא תחייב אותה אלא אם כן זה יכפה עליה על-ידי חוק.

פ' גולדשטיין:

אני מציע נוסח אחר לסעיף 1 במסקנות: ועדת החינוך והתרבות ממליצה לעודד את הוראת השפה הערבית בבתי-הספר הערביים החל מכיתה ז', ולשקול בשלב מאוחר יותר תיקון תקנה שעל פיה לימוד השפה הערבית יהיה חובה.

א' סרטני:

אני חושבת שצריך להנהיג זאת החל משנת הלימודים הבאה כמקצוע חובה.

היו"ר נ' רז:

אני רוצה להפנות את תשומת לבכם למסקנות ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, שנתקבלו בחודש פברואר או מרס 1976, בנושא: הצורך בהגברת לימוד השפה הערבית בבתי-הספר לאור חיוניותה לבטחון ולשלום, בעקבות הצעה לסדר היום של חברת-הכנסת נוזת קצב. הוועדה שמעה דברים מפי נציגי משרד החינוך והתרבות ונציגי צה"ל, והמליצה את ההמלצות הבאות:

1. הוועדה מייחסת חשיבות מיוחדת ללימוד השפה הערבית בבית-הספר העברי ומציינת את התרשמותה מן העובדה שכל המוסדות הנוגעים בדבר מכירים בחשיבותו של הנושא ועושים רבות לקידומו.

2. הוועדה קוראת למשרד החינוך והתרבות לקבוע לאלתר כי הוראת השפה הערבית כשפה רשמית שניה תהיה חובה בבית-הספר היסודי והעל-יסודי.

3. הוראת השפה הערבית תיעשה באמצעות נכסי התרבות הערבית, תוך שילוב פרקים מתאימים מן ההיסטוריה והספרות הערבית.

4. הוועדה דורשת מן המזכירות הפדגוגית של משרד החינוך והתרבות להגיש לה תכנית הכוללת סעיפי תקציב, תקנים ודרכים להכשרת מורים לשם ביצוע המלצה מס' 2.

5. המזכירות הפדגוגית של משרד החינוך והתרבות תמציא לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת לוח זמנים משוער לביצוע ההמלצות מס' 2 ו-4.

6. הוועדה ממליצה לפני המזכירות הפדגוגית של משרד החינוך והתרבות למצוא דרכים לעידוד הלימוד במגמות מזרחניות בבתי-ספר תיכוניים.

7. הוועדה מחייבת את הטלוויזיה הלימודית לכלול שעורים בשפה הערבית בתכניותיה.

8. הוועדה ממליצה על שילוב מורים ערביים כמורים לשפה הערבית בבתי-ספר יהודיים.

ד' פלר:

בעקבות המלצות ועדת החינוך מינתה המזכירות הפדגוגית את ועדת פיאמנטה. וועדת פיאמנטה כתבה בפירוש ששר החינוך והתרבות ומשרד החינוך מצד אחד וועדת החינוך והתרבות של הכנסת מצד שני עמדו וחזרו ועמדו על החשיבות הרבה של לימוד השפה הערבית, והיא הגישה למזכירות הפדגוגית של משרד החינוך ביוני 1977 את הדו"ח שלה.

דו"ח פיאמנטה עשה למערכת שלושה דברים: הוא פיתח את הפיקוח על הוראת הערבית; הוא הכניס לראשונה את הוראת הערבית המדוברת בבתי-הספר היסודיים, דבר שהרחיב את התשתית ל-24 אלף תלמידים לשנה. עכשיו, שבע שנים לאחר מכן, שמענו שזה לא שווה הרבה וצריך לעשות את זה אחרת. כלומר כן קרו דברים.

ת' טובי:

האם ועדת פיאמנטה לא הציעה שלימוד הערבית יהיה חובה?

ד' פלר:

כן, ושזה יוכנס בשלבים, מכיתה ד'. משרד החינוך הכניס לימוד ערבית מדוברת מכיתה ד' והכשיר מורות לערבית מכיתה ד' שאינן יודעות קרוא וכתוב בערבית.

ת' טובי:

אני מצדד בהמלצה על חקיקת חוק, אפילו מבחינה הפגנתית. בעבר ההמלצות של הוועדה בענין זה לא הועילו. אם יהיה חוק - זה יחייב. לכן אם רוצים לעשות משהו, ולא לחזור על כל מיני המלצות שאין מבצעים אותן, צריך להמליץ באופן קונקרטי על חקיקת חוק.

פ' גולדשטיין:

אני חושש מאמירת דברים שאין להם כיסוי, ומחויב בדברים שלא יתבצעו. עובדה, היושב-ראש קרא כאן את המלצות ועדת החינוך משנת 1976. הדברים לא התבצעו. כנראה שיש קשיים.

אני מציע לומר: ועדת החינוך והתרבות ממליצה לעודד את הוראת השפה הערבית, ולשקול בשלב מאוחר יותר תיקון תקנות בענין זה. הוועדה ממליצה לקיים לימודי חובה לנסיון בכיתות בתי-הספר היסודיים, לבחון את השפעתם, ורק אחר כך להחליט.

היו"ר נ' רז:

אני רוצה לצטט מתוך דו"ח מבקר המדינה על הנושא של הוראת הערבית: "בשנים האחרונות פועל משרד החינוך והתרבות להרחבת הוראת השפה הערבית במערכת החינוך העברית. אמנם הוראת השפה הזאת התרחבה בפועל, אך לא מעט נשאר עוד לעשות, בתכניות לימודים, חיבור ספרי לימוד, אמצעי עזר וכדומה. בהחלטתה משנת 1976 הדגישה ועדת החינוך והתרבות של הכנסת את החשיבות שבהוראת השפה הערבית בבתי-הספר היהודיים בארץ. כוחה של ההחלטה ודאי יפה גם היום. אמנם החריף בינתיים המאבק על הקצאת המשאבים המצומצמים של תקציב המדינה. אף על פי כן מן הראוי שתיוחד ככל האפשר תשומת לב לנושא". זו אמירה כללית. השאלה אם חקיקת חוק תתרום לנושא או לא.

פ' גולדשטיין:

אם הייתי משוכנע שעל-ידי חוק נשיג את התוצאה הרצויה, הייתי מצביע בעד זה. אבל דומני שאנחנו יכולים להשיג את התוצאה ההפוכה, את השנאת המקצוע על תלמידים. זו תקנה שרוב הציבור אינו יכול לעמוד בה.

א' סרטני:

אז לא משנה אם זה ייעשה באמצעות חוק או הוראה.

ז' עטשי:

אם זו לא תהיה חובה - לא יבצעו את זה. מבחינת מעמדה של השפה הערבית, זו שפה רשמית במדינת ישראל. זה כתוב בחוק. אם כך, מדוע איננו יכולים לחוקק חוק בקשר ללימוד השפה? לגבי השאלה באיזה כיתה יתחילו בזה, על כך אפשר לדון ולהתווכח.

מ' פלד:

באופן עקרוני הייתי תומך בחוק. אבל יש לי שני חששות. קודם כל, נניח שתקבל ההמלצה הזאת, וזה ייכנס לתהליך של חקיקה. התהליך הזה יכול להימשך הרבה מאד זמן. לעומת זאת, אם שר החינוך רוצה להוציא תקנה, הוא יכול לעשות זאת מהיום למחר. אנחנו יודעים שבשנים האחרונות הנהיגו בבתי-הספר הרבה מאד נושאים כלימודי חובה. עשו זאת על-ידי הוראת מנכ"ל, וזה נכנס לביצוע.

שנית, גם אם יהיה חוק, אני מניח שיהיה בו סעיף שיאמר שביצוע החוק יהיה בידי השר. ואז אנחנו חוזרים לאותו מצב, שכן השר יכול לחייב במקומות מסויימים, לפטור מקומות אחרים וכדומה.

לכן, כדי שהנושא הזה ייכנס לשלב של עבודה מעשית, ונדמה לי שהיום יש סיכוי לכך, כי גישתו של השר אישית מאד נלהבת לנושא, אני מציע שנמליץ שזה יונהג כנושא חובה, כמו נושאים אחרים שהם חובה ואינם זקוקים לחוק, לרבות לימוד עברית בבתי-ספר ערביים שהוא לימוד חובה, למרות שאין חוק. נמליץ שהשר ינהיג את זה כלימוד חובה, זה יהיה נתון בידינו, ואז לא יהיה צורך בהליכי חקיקה, והוא יכול לעשות זאת תוך זמן קצר. בצורה כזאת לא נכשיל את הכוונה שיש לו. אם נמליץ על חקיקת חוק, זה יידחה לזמן רב.

א' סרטני:

אני עומדת על כך שלימוד השפה הערבית צריך להיות חובה. יש לי ספקות לגבי חוק. כל מקצועות הלימוד אינם נלמדים על פי חוק אלא על פי הוראת מנכ"ל. אני מציעה לומר בסעיף הזה: בהסתמך על כך שהשפה הערבית הינה שפה רשמית על פי החוק, ומכיוון שכל ההמלצות שהומלצו על-ידי ועדות שהוקמו בעבר בוצעו וק בחלקן הקטן, יש להכריז על לימוד השפה הערבית כמקצוע חובה על-ידי הוראת המנכ"ל.

ת' טובי:

אני מציע להוסיף: או על-ידי חוק.

א' סרטני:

אפשר להוסיף זאת, אבל לא הייתי מציעה לחוקק חוק לגבי לימוד ערבית, כאשר שום מקצוע אחר אינו נלמד על פי חוק. הוראת מנכ"ל היא הוראה מחייבת, וכך מתייחסים אליה כל בתי-הספר והמנהלים. כשיש הוראת מנכ"ל, זו אינה רשות אלא חובה.

היו"ר נ' רז:

את מציעה שזה ייעשה בהוראה בחוזר המנכ"ל, שמגדיר את לימוד השפה הערבית כחובה בבתי-הספר היהודיים, והוא יקבע את ההיקף, מאיזו כיתה זה יילמד וכו'.

פ' גולדשטיין:

כל העובדות מראות לנו שלמרות שהיו המלצות לחקיקת חוק או להתקנת תקנות, לימוד השפה הערבית הוא רשות ולא חובה. אני לא הייתי מציע לעשות זאת בצורת חקיקה או הוראת מנכ"ל מחייבת, אלא למצוא דרכים לעודד את הנושא הזה. ויש כל מיני דרכים לעשות זאת כדי להשיג את המטרה, שבמקום 1,450 תלמידים שיגשו לבחינת בגרות בערבית בסוף כיתה י"ב, המספר יהיה כפול ומכופל. דומני שחקיקת חוק או הוראת מנכ"ל מחייבת לא יביאו להשגת המטרה שכולנו רוצים בה. לכן, אם כבר מדברים על חובה, אני מציע לעשות זאת בכיתות הנמוכות של בית-הספר היסודי.

ד' פלר:

עמדת הפדגוגים פה היתה שונה.

היו"ר נ' רז:

כבר ב-1976 המליצה ועדת החינוך בפני משרד החינוך לקבוע לאלתר כי הוראת השפה הערבית כשפה רשמית שניה תהיה חובה בבית-הספר היסודי והעל-יסודי. אני לא מציע שאנחנו נוותר על הדרישה שזאת תהיה חובה, ובכל מהלך שנות הלימודים.

פ' גולדשטיין:

אבל עובדה שגם ההמלצה היא לא בוצעה. וכפי שאמרתי, אינני חושב שאפשר לעשות זאת בדרך של כפיה. אני משתדל להציע דברים מעשיים. אינני מציע לקבוע שזאת תהיה חובה מכיתה ד' עד י"ב.

ד' פלר:

בהמלצות מדובר על כך שזו תהיה חובה מלימוד ז', לא מכיתה ד'.

פ' גולדשטיין:

אינני מציע שאנחנו נקבע מאיזו שנה יתחילו ללמוד ערבית. זה צריך להיקבע על-ידי ועדה של פדגוגים. אני מציע שזאת תהיה חובה בכיתות הנמוכות של בית-הספר היסודי, ולא חובה בהמשך.

ד' פלר:

הפדגוגים אמרו פה שאם זה לא נלמד כמקצוע שחובה להיבחן בו בחינת בגרות, זה מתמסמס.

היו"ר נ' רז:

הם גם אמרו דבר נוסף, שחשוב שהתלמידים ילמדו את המקצוע הזה אפילו ברמה של שתי נקודות או שלוש נקודות, העיקר שילמדו.

אני מצטרף להצעה של חברת-הכנסת סרטני בנושא זה.

פ' גולדשטיין:

אני אקבל את מה שתחליטו בנושא זה, אבל אני סקפטי, כי כפי שאמרתי אני חושב נשיג את התוצאה ההפוכה מזו שאנחנו רוצים להשיג.

ת' טובי:

אני מציע להמליץ על חקיקת חוק.

היו"ר נ' רז:

אז תהיה לך הצעת מיעוט.

בסעיף 1 בהמלצות ייאמר: "בהסתמך על כך שהשפה הערבית הינה שפה רשמית על פי החוק, ומכיוון שכל ההמלצות שהומלצו על-ידי ועדות שהוקמו בעבר בוצעו רק בחלקן הקטן, יש להכריז על לימוד השפה הערבית כמקצוע חובה על-ידי הוראת המנהל הכללי החל מכיתה ז' ועד סוף י"ב בכל מסגרות החינוך העיוני, המקצועי, המקיף והחניכות.

סעיף 1 - נתקבל.

היו"ר נ' רז:

בסעיף 2 של ההמלצות אני מציע לומר: "התקנה תחול בשלבים החל משנת הלימודים התשמ"ז".

סעיף 2 - נתקבל.

פ' גולדשטיין:

בסעיף 3 של ההמלצות אני מציע לומר: בחינות הבגרות יכללו בחינה בשפה הערבית החל משתי נקודות, כולל אפשרות להגיש עבודת גמר בשפה הערבית. תעודות הגמר יחייבו ציון במקצוע זה.

סעיף 3 - נתקבל.

פ' גולדשטיין:

בסעיף 4 מוצע לומר: "מעמד השפה הערבית יושווה בהדרגה למעמד השפה האנגלית במערכת החינוך...". אם זו שפה רשמית שניה במדינת ישראל, צריך להשוות את מעמדה לשפה העברית, לא לאנגלית. אני מציע למחוק את המשפט הזה ולהשאיר רק את הסיפא.

היו"ר נ' רז:

אם כך בסעיף 4 בהמלצות ייאמר: "לביצוע כל הנ"ל יוקצו תקנים ושעות להוראה, לפיקוח, לכתיבת ספרי לימוד, להכשרת מורים ולהשתלמויות".

סעיף 4 - נתקבל.

א' סרטני:

בסעיף 5 נאמר: המרכז יבחן הוראת תרבות ערבית ומושגים בסיסיים בכיתות גבוהות של בית-הספר היסודי. דובר כאן על כך שלימוד השפה הערבית אינו יכול להיות מנותק מלימוד התרבות הערבית. אם אנחנו אומרים "המרכז יבחן", זה עושה את זה לדבר שולי, ולדעתי זה לא שולי.

מ' פלד:

אני מציע להגיד: המרכז יפעל להנהגת הוראת תרבות ערבית ומושגים בסיסיים בכיתות גבוהות של בית-הספר היסודי.

ת' טובי:

אני מציע להוסיף סעיף שבו ייאמר: הוועדה ממליצה לשלב מורים ערביים כמורים לשפה הערבית בבתי-הספר היהודיים.

שנית, אני מציע לומר שהוועדה ממליצה לחייב את הטלוויזיה הלימודית לכלול בתכניותיה שעורים בשפה הערבית.

אני מציע למחוק את סעיף 7 בהמלצות.

היו"ר נ' רז:

לגבי ההצעה על שילוב מורים ערביים להוראת ערבית בבתי-ספר עבריים, אני מציע להוסיף: לאחר הכשרה מתאימה. שמענו פה שהאופן שבו הם מלמדים ערבית את הילדים היהודים מכשיל אותם, ויש צורך להכשיר אותם להביא את החומר בפני תלמידים יהודים.

א' סרטני:

המרכז הפדגוגי שיוקם צריך לדאוג גם לזה.

ת' טובי:

אנחנו לא צריכים להתנות תנאים. משרד החינוך צריך לתת על כך את דעתו. אנחנו צריכים להמליץ על כך ולתת לזה גיבוי.

היו"ר נ' רז:

אני מקבל את ההצעה של חבר-הכנסת טובי, אבל זה מחייב את משרד החינוך להכשיר אותם לכך, להכין אותם למפגש עם התלמידים היהודים.

ת' טובי:

בסוף סעיף 5א אני מציע להוסיף: הוועדה ממליצה לשלב מורים ערביים בהוראת השפה בבתי-הספר העבריים.

סעיף 5, עם התוספת בסעיף 5א, נתקבל.

היו"ר נ' רז:

בסעיף 6 אני מציע לומר: משרד החינוך ידאג למתן תמריצים למורים שיכשירו עצמם להוראה כוללת של מקצוע הערבית.

סעיף 6 - נתקבל.

היו"ר נ' רז:

חבר-הכנסת טובי הציע למחוק את סעיף 7.

הוחלט: למחוק את סעיף 7.

סעיף 8 - נתקבל.

היו"ר נ' רז:

חבר-הכנסת טובי מציע להוסיף סעיף בקשר לטלוויזיה הלימודית, ולומר שהוועדה ממליצה שהטלוויזיה הלימודית תכלול בתכניותיה שעורים בשפה הערבית.

ההצעה נתקבלה.

היו"ר נ' רז:

בסעיף 9 אני מציע לומר: הוועדה פונה לראש הממלה, שר החינוך והתרבות ושר האוצר באזהרה כי אם לא ישתנה מצב הוראת הערבית בבתי-הספר תמצא החברה הישראלית את עצמה בעוד שנים באיחור מסוכן שיקשה מאד להדביקו בעתיד, אם בכלל.

סעיף 9 נתקבל.

היו"ר נ' רז:

לאחר שננסח שוב את המסקנות וההמלצות לאור ההערות שנשמעו והתיקונים שנתקבלו, נניח אותן על שולחן הכנסת.

אני מודה לכם. הישיבה נעולה.

הישיבה נסתיימה בשעה 13.15.